

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, dn.13.03. 2003 r.

35993

RPO-410440-III/02/LN

Pan
Prof. dr Jerzy Hausner
Minister Gospodarki, Pracy
i Polityki Społecznej
WARSZAWA

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie informuję, że w dalszym ciągu napływają do mnie skargi w sprawie braku dokumentacji płacowej, umożliwiającej ustalenie lub przeliczenie wysokości emerytury lub renty z dłuższego okresu ubezpieczenia, zgodnie z zasadami określonymi przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.).

Trzeba przypomnieć, że wprowadzenie możliwości ustalenia podstawy emerytury lub renty z dowolnie wybranych lat z całego okresu podlegania ubezpieczeniu było w okresie poprzedzającym wprowadzenie nowego systemu emerytalnego przedmiotem licznych wniosków indywidualnych i wystąpień o charakterze zbiorowym, kierowanych do Parlamentu i Rządu oraz Rzecznika Praw Obywatelskich.

Zgodnie z art. 15 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne w okresie 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Nie jest przy tym wymagane, aby były to kolejne lata kalendarzowe. Jednak brak dokumentacji płacowej ogranicza w znacznym stopniu możliwość przyjęcia do podstawy wymiaru świadczenia emerytalnego lub rentowego zarobków z dowolnych 20 lat zatrudnienia wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu.

Nie ulega wątpliwości, że wprowadzając taką regulację projektodawca miał jednak świadomość, że obowiązujące do 1990 r. przepisy prawne nie przewidywały obowiązku przechowywania dokumentacji płacowej przez okres niezbędny do ustalania wysokości świadczeń emerytalno-rentowych na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dokumentacja płacowa, jako niearchiwalna, podlegała niszczeniu (brakowaniu) po obowiązkowym okresie przechowywania, wynoszącym 12 lat.

Dopiero wejście w życie przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 1991 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości (Dz.U. Nr 10, poz. 35 ze zm.), a następnie ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. Nr 121, poz. 591 ze zm.) wprowadziło zasadę, że dokumentacja płacowa powinna być przechowywana przez okres wymaganego dostępu do tych informacji wynikającego z przepisów m.in. emerytalno-rentowych.

Z uwagi na częsty brak dokumentów płacowych, które mogą być wyłącznie podstawą do wystawienia przez zakład pracy zaświadczeń o zarobkach do celów emerytalno-rentowych, resort pracy i polityki społecznej zajął stanowisko dopuszczające możliwość wydawania zaświadczeń na podstawie akt osobowych pracownika, w oparciu o dane zawarte np. w umowie o pracę, pismach o powołaniu, mianowaniu oraz w innych pismach, określających wynagrodzenie danej osoby. Przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń z dokumentacji zastępczej obowiązuje zasada uwzględniania tylko takich składników wynagrodzenia, określonych w aktach osobowych, które przysługiwały bezwarunkowo w czasie trwania zatrudnienia jako stałe składniki w określonej wysokości - np. wynagrodzenie zasadnicze, stałe dodatki określone kwotowo itp. Inne składniki wynagrodzenia - premie, nagrody, czy dodatki mogą być uwzględnione tylko wówczas, jeżeli zachowana dokumentacja wskazuje niewątpliwie na ich faktyczną wypłatę w określonej wysokości.

Oczywiście dopuszczalne jest także dochodzenie wysokości osiąganego wynagrodzenia dla celów emerytalnych w postępowaniu przed sądem, na skutek wniesienia odwołania od decyzji organu rentowego. W postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia co do środków dowodowych stwierdzających wysokość zarobków lub dochodów stanowiących podstawę wymiaru emerytury lub renty określone w § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1984 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. Nr 10, poz. 49 ze zm.).

Przedstawione powyżej środki okazują się jednak niewystarczające i zdecydowanie większość skarżących się nie jest w stanie skorzystać z możliwości ustalenia lub przeliczenia emerytury lub renty w oparciu o najbardziej korzystny okres ubezpieczenia z uwagi na braki w dokumentacji płacowej.

W obecnej regulacji prawnej ciężar dowodu wysokości uzyskiwanych zarobków obciąża wyłącznie ubezpieczonych, a brak dokumentacji płacowej z niektórych lat, przypadających na okres 20 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z całego okresu ubezpieczenia, uniemożliwia organowi rentowemu podjęcie decyzji w sprawie ustalenia nowej podstawy wymiaru emerytury lub renty.

Taki stan prawny pozostaje - w mojej ocenie - w sprzeczności z zasadami sprawiedliwości społecznej, a także z zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP.

Z tego względu, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie wniosku o zmianę odpowiednich przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, polegającą na wprowadzeniu najniższego wynagrodzenia jako zastępczej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne za takie lata z okresu 20 lat zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, za które zainteresowany nie jest w stanie przedłożyć dokumentów potwierdzających wysokość wynagrodzenia. Takie rozwiązanie powinno znaleźć zastosowanie w każdym przypadku ustalania wysokości świadczenia lub kapitału początkowego.

Z wyrazami szacunku

/-/